

KOMMENTTI

*Päätoimittaja
Risto Uimonen,
Kaleva*

Kaikki viisaus ei asu toimituksissa

Muhammed-piirroksista Tanskassa syntynyt ja yli koko maailman pyyhkäissyt kiista oli viime vuoden megatapaus journalismissa. Journalistit ovat käsitelleet sitä lukemattomilla virallisilla ja epävirallisilla foorumeilla. On hienoa, että Muhammed-kohu on esillä myös kotimaisessa journalismikirjassa.

Risto Kunelius pohtii pilakuvakiistan ydintä, valottaa sen ulottuvuoksia ansiokkaasti ja käy läpi suomalaisten sanomalehtien kirjoituksia. Hyvä yleisesitys ei kuitenkaan johda selkeään kriittiseen loppuarvioon siitä, miten lehtien olisi ollut viisasta menetellä, vaikka rivien välistä onkin aistittavissa, että Kuneliusta olisi ehkä miellyttänyt sananvapautta rohkeasti puolustava ”voltairelainen” pääkirjoituslinja, jota lähimmäksi Suomessa meni Helsingin Sanomat.

Kalevan kanta Muhammed-kiistaan syntyi pääkirjoitustoimituksen normaaleissa palaverieissa, joita päätoimittaja yleensä vetää. Ulkomaantoimi-

tus teki omia valintojaan suhteellisen itsenäisesti. Kaleva päätti jättää julkaisematta kohutut pilakuvat, mutta tietoa ei rummutettu erikseen lukijoille, koska varauduimme siihen, että tilanne elää koko ajan ja voimme joutua harkitsemaan julkaisupäätöstä uudelleen.

Olihan se vähän hölmöä, että hallitustasollakin esitettiin pahoitteluja pilapiirrosten takia, eivätkä Suomen lehdet antaneet edes sen jälkeen lukijoilleen mahdollisuutta arvioida omin silmin, millaisia kohukuvat oikein olivat. Suomen lehdistö ei ole yleensä laidasta laitaan näin häveliäs. Netissä kohukuvat olivat kuitenkin kenen hyvänsä nähtävissä.

Päätoimittajien oli helppo viitata vastuullisuuteen, koska pilakuvat oli tehty tanskalaiseen todellisuuteen ja koska ne olivat tietoisien tökeröjä. Jos Jyllands-Postenin kuvat olisivat olleet laadukkaita ja hyvän maun mukaisia, julkaisupäätös Kalevassa olisi todennäköisesti ollut toisenlainen.

Kaleva julkaisi helmikuussa 2006 kulttuurisivulla yhden Ville Rannan piirtämän parodiakuvan Muhammed-sarjakuvasta sen jälkeen, kun oululaisen kulttuurilehti Kaltion johtokunta oli poistanut ne lehden nettisivuilta vastoin päätoimittajan tahtoa. Päädyimme vain yhden kuvan julkaisuun, koska Rannankaan piirrokset eivät olleet suuria taideteoksia. Kaltiossa tapahtunut sensurointi johti lehden päätoimittajan Jussi Vilkunan eroon, joten tapahtuma oli iso uutinen paikallisesti. Se herätti myös niin valtakunnallista kuin kansainvälistäkin huomiota.

Kuva-analyysiin perustuvasta Anssi Männistön tekstistä käy selvästi ilmi, että häntä miellytti eniten HS:n linja

Muhammed-kiistassa. Opponoimattamillään tavoin Männistön näkemystä tekee mieli esittää keskustelun jatkamiseksi muutama kommentti asiaan.

HS on Suomessa resursseiltaan ykkönen. Se näkyy tietenkin sivumäärässä ja sisällön laajuudessa sekä heijastuu myös kuvailmaisuun. Pienet sanomalehdet ovat yleensä Lehtikuvan tarjonnan varassa. Jos Muhammed-kohusta julkaistujen uutiskuvien perusteella tehdään pitkälle meneviä arvioita lehden linjasta ja asenteista, johtopäätökset voivat mennä pahasti pieleen. Valinnanvara voi nimittäin vaikuttaa lopputulokseen siinä missä tietoiset valinnatkin. Jos rajoitteita ei olisi, Suomen lehtien kuvailmaisun taso muuttuisi hetkessä korkeatasoisemmaksi.

Sekin kannattaa muistaa, että HS on Suomen ykköslehdistä arvoiltaan sekulaarisin. Mitä pohjoisemmaksi mennään, sitä suurempi realiteetti ovat uskonnolliset tunteet ja sitä pienemmäksi käy HS:n painoarvo. Hyvä lehti ei toimi hermeettisessä tilassa, irrallaan lukijoidensa arjesta. Tämä selittää osittain Kalevan pohtivaa asennetta ja kertoo, miksi emme lähteneet ylevälle julistukselliselle ristiretkelle sananvapauden puolesta, vaikka on itsestään selvää, että voltairelainen ajattelu on juurtunut syväälle Kalevan toimitukseen. Maailma on kuitenkin relativistinen, eikä kaikki viisaus asu toimituksissa. Muistutan vain ohimennen muuttaman vuoden takaisesta kiistasta, joka koski seksi-ilmoituksia. Lukijat painostivat sanomalehdet siistimään sivujaan, vaikka asiaa oli linjattu monien toimistusten johdossa aivan toisella tavalla.

Uskonto on vaikea asia. Kun pilakuvista yritettiin keskustella kesällä Päätoimittajien maailmanfoorumin WEF:n suuressa seminaarissa Moskovassa, keskustelu ei johtanut mihinkään. Islamilaista toimittajat eivät suostuneet edes pohtimaan asiaa siitä näkökulmasta, voiko sananvapaus olla suurempi arvo kuin uskonnolliset tunteet. Kunelius osuu naulan kantaan korostaessaan journalismin ja sananvapauden kulttuurisidonnaisuutta.

Kolmas pointtini on sellainen, josta ei yleensä puhuta ääneen mutta jonka vaikutus tutkijoidenkin on syytä tuntea. Joidenkin lehtien pääkirjoituslinja, ei kuitenkaan Kalevan, syntyy silloin tällöin antiteesinä suurelle HS:lle. Esimerkiksi Lapin Kansa sanoi asian suoraan omassa pääkirjoituksessaan Muhammed-kiistan aikana. Sellaista elämä on moniarvoisessa maassa. Olisihan aika pelottavaa, jos Suomen lehdistö toisteli kaikuna samoja ajatuksia. Se olisi totalitarismin merkki.